

Əliyev Teyyub Qəni oğlu,
dosent,
Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti
E-mail:teyyub-qenioglu@mail.ru;
Əliyeva Şəms Teyyub qızı,
dosent,
Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti,
E-mail: adnsu.nenk73@mail.ru
© Əliyev T.Q., Əliyeva Ş.T., 2022

UOT - 330.34; 330.35

RƏQƏMSAL İQTİSADİYYAT: MAHİYYƏTİ VƏ İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi – rəqəmsal iqtisadiyyatın mahiyyətinin və onun inkişafı ilə bağlı problemlərin araşdırılması, tətbiqinin genişləndirilməsi üçün müvafiq təklif və tövsiyələrin hazırlanmasıdır.

Tədqiqatın metodologiyası - işdə təhlil, sistemli yanaşma, qruplaşdırma metodlarından istifadə edilmişdir. Tədqiqatda müəlliflər tərəfindən rəqəmsal iqtisadiyyatın üstünlükləri, problemləri, məhdudiyyətləri təhlil edilmiş və sistemləşdirilmişdir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti – tədqiqat müvafiq dövlət orqanlarına, eləcə də, sahibkarlıq subyektlərinə və potensial sahibkarlara rəqəmsal iqtisadiyyatın üstünlüklərini və real imkanlarını qiymətləndirməyə kömək edə bilər.

Tədqiqatın nəticələri – rəqəmsal iqtisadiyyatın üstünlükləri göstərilmiş və onun səmərəli təşkili yolları təklif edilmişdir.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - rəqəmsal iqtisadiyyatın tətbiqinin genişləndirilməsi məqsədi ilə yollar müəyyənləşdirilmiş, onların reallaşdırılması üçün təklif və tövsiyələr irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: rəqəmsal iqtisadiyyat, mahiyyəti, üstün cəhətləri, məhdudiyyətlər, imkanlar.

G İ R İ Ş

Son illər bir çox, xüsusilə iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin elm və biznes nümayəndələri arasında, eləcə də hökumətlər səviyyəsində, “rəqəmsal iqtisadiyyat” ifadəsi getdikcə daha çox işlədilir. Bunun nəticəsidir ki, yeni rəqəmsal texnologiyalar, innovativ biznes modelləri cəmiyyətin iqtisadi həyatının bütün sahələrinə nüfuz etmiş, iqtisadiyyatın mahiyyətinə təsir edərək, onda keyfiyyətcə struktur dəyişikliklərini formalaşdırmışdır. Nəticədə rəqəmsal texnologiyaların aktiv istifadəsi və konkret elektron malların dövriyyəsi ilə səciyyələnən ənənəvi iqtisadiyyatın alt sistemi kimi rəqəmsal iqtisadiyyat formalaşmışdır. Rəqəmsal iqtisadiyyatın fərqli cəhəti ondan ibarətdir ki, informasiya ən qiymətli resurs olmaqla informasiya-kommunikasiya texnologiyaları vasitəsilə formalaşır, saxlanılır, ötürülür və emal olunur. Rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişaf səviyyəsi milli rəqabət qabiliyyəti ilə sıx əlaqələndirilir

ki, bu da dövlətin və biznesin onun inkişafına xüsusi diqqət yetirməsini tələb edir.

Məlumdur ki, Azərbaycanımızın da qarşısında müasir dövrün çağırışlarına cavab vermək, iqtisadi inkişafda yeni hədəflərə çatmaq kimi vəzifələr durur. Sürətli inkişaf səviyyəsində olan dövlətlərdə olduğu kimi, Azərbaycan üçün də iqtisadiyyatın rəqəmsallaşdırılması, rəqəmsal iqtisadiyyatın qurulması, innovasiyaların tətbiqi prioritetlər sırasındadır [5].

Rəqəmsal iqtisadiyyatın üstünlüklərini nəzərə alan Azərbaycan dövləti onun formalaşması, tətbiqi və inkişafına yönəlmiş bir sıra qanunlar, proqramlar, qərarlar qəbul etmişdir ki, onların sırasında “Elektron ticarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun [2], “Elektron hökumət” portalı haqqında Ə s a s n a m ə n i n [3], “2018-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında Rəqəmsal ödənişlərin genişləndirilməsi üzrə Dövlət proqramı”nın qəbul edilməsi və həyata keçirilməsi [4], ASAN xidmətin [1] və “Dost” şəbəkəsinin yaradılması xüsusilə qeyd edilməlidir.

Ölkəmizdə rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən və davam etdirilən tədbirlərin əhəmiyyətini qeyd etməklə yanaşı, nəzərə almaq lazımdır ki, bu sahədə hələ də kifayət qədər istifadə olunmamış potensiallar mövcuddur. Bu potensiallardan səmərəli istifadə etmək, onların reallaşdırılması üçün əməli tədbirləri həyata keçirmək üçün rəqəmsal iqtisadiyyatın mahiyyəti, onun üstünlükləri, həyata keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər həyata keçirilən zaman qarşıya çıxacaq problemlər, onların həlli yolları haqqında daha çox məlumatlara malik olmaq lazımdır.

Rəqəmsal iqtisadiyyatın mahiyyəti

Dünya Bankının irəli sürdüyü tərifə görə, “rəqəmsal iqtisadiyyat” rəqəmsal informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının istifadəsinə əsaslanan sosial, iqtisadi və mədəni əlaqələr sistemidir. Daha ümumi mənada rəqəmsal iqtisadiyyat milli məhsulun üstünlük təşkil edən hissəsinin informasiyanın istehsalı, emalı, saxlanması və yayılması ilə bağlı olan fəaliyyətlərlə təmin olunduğu iqtisadi sistem növünə aid edilməlidir [9].

Müasir şəraitdə cəmiyyətin gələcək inkişafını informasiya cəmiyyəti adını almış sosial inkişafın yeni mərhələsinin formalaşdığını göstərən informasiya-kommunikasiya texnologiyalarsız (İKT) təsəvvür etmək mümkün deyildir.

İnformasiya cəmiyyəti dedikdə, İKT-dən istifadənin insan həyatının aşağıdakı əsas sahələrinə və onun sosial institutlarına əhəmiyyətli təsir göstərdiyi sosial inkişaf mərhələsi başa düşülməlidir:

- iqtisadiyyata və işgüzar sferaya;
- təhsilə və səhiyyəyə;
- mədəniyyətə və incəsənətə;
- sosial xidmətə;
- dövlət idarəçiliyinə.

Başqa sözlə, informasiya cəmiyyəti elə bir cəmiyyətdir ki, onun böyük hissəsi informasiyanın və biliyin istehsalı, emalı, saxlanması və satışı ilə bağlı proseslərlə məşğul olur. İnformasiya cəmiyyəti, eləcə də rəqəmsal iqtisadiyyat, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına əsaslanır. Əslində bu, bəşəriyyətin inkişafının növbəti mərhələsinin başlanması deməkdir.

XX əsrin sonlarından etibarən dünyanı bürüyən və bu günə qədər davam edən rəqəmsal inqilab, rəqəmsal iqtisadiyyata keçid və informasiya cəmiyyətinin formalaşması üçün əsas ro-

lunu oynayır.

Rəqəmsal inqilabın yaranmasının ilkin mərhələsində texnologiyaların və biznes proseslərinin avtomatlaşdırılmasına keçid edildi. Sonrakı mərhələdə sonsuz imkanlar açan İnternet yaradıldı. Mobil rabitə meydana çıxdı. İnternetin bütün dünyada yayılması sosial şəbəkələrin və anı messencerlərin (smartfon və ya fərdi kompüter üçün dostlarla dərhal mübadilə etməyə imkan verən proqramların) inkişafına imkan yaratdı. Nəticədə rəqəmsal texnologiyaların yayılması təkcə iqtisadi prosesləri deyil, həm də cəmiyyətin həyat tərzini dəyişdirə bildi. Bu gün o, getdikcə daha çox məlumat xüsusiyyətləri kəsb edir.

Müasir informasiya cəmiyyətinin inkişafı rəqəmsal iqtisadiyyatın qurulması və ümumi robotlaşdırma ilə sıx bağlıdır. O, İKT-dən istifadəyə əsaslanır və cəmiyyətə, onu xarakterizə edənlərə əsas tələbləri aşağıdakılardır:

- əməyin təbiətinin dəyişdirilməsi (intellektual yaradıcılıq əməyinin rolunun artırılması);
- məşğulluğun xarakterinin dəyişdirilməsi (müasir İKT-dən istifadə etməklə məsafədən işləmək);
- təhsil səviyyəsinə və peşə ixtisasına ümumi tələblərin artırılması.

Bu gün bilik, bacarıq, səriştə və informasiya, onları vaxtında təqdim etmək, emal etmək və istifadə etmək bacarığı hər şeydən yüksək qiymətləndirilir. Əmək və əmək münasibətlərinin mahiyyəti dəyişir. Getdikcə biznes prosesləri onlayn rejimə keçir və bu, cəmiyyətin bütün sahələrinə aiddir.

Rəqəmsal iqtisadiyyatın üstünlükləri

XX əsrin ikinci yarısından etibarən informasiya texnologiyalarının inkişafına əsaslanan rəqəmsal iqtisadiyyata keçid dünyanın bir çox ölkələrinin iqtisadi inkişafında getdikcə daha mühüm rol almaqdadır. Təcrübə göstərir ki:

- elmi-texniki tərəqqi sayəsində yaranmış vahid iqtisadi informasiya məkanı rəqəmsal iqtisadiyyata keçidi formalaşdırmaqla əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsinə və iqtisadi artıma;
- innovativ iş yerlərinin və rəqəmsal aktivlərin yaradılmasına;
- vətəndaşların səlahiyyətlərinin və hüquqlarının artırılmasına;
- global bazarlara çıxışın yaxşılaşdırılmasına;
- dövlət xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və s. əlverişli imkan yaradır.

Məlumdur ki, “rəqəmsal iqtisadiyyat” anlayışı müasir informasiya texnologiyalarının inkişafı və onların idarə edilməsi ilə əlaqədar olaraq ilk dəfə 1995-ci ildə N. Neqroponte tərəfindən istifadə edilmişdir. N.Neqropontenin fikrincə, rəqəmsal iqtisadiyyatın üstünlükləri aşağıdakılardır:

- məhsulların informasiya həcmi ilə əvəz olunan fiziki çəkisinin olmaması;
- elektron malların istehsalı üçün daha az resurs xərclərinin olması;
- məhsulların tutduğu ərazinin daha kiçik olması;
- malların İnternet vasitəsilə, demək olar ki, anı hərəkəti (bu halda söhbət xüsusi rəqəmsal mallardan gedir) [12].

Bununla yanaşı, həm xarici ölkələrdə, həm də Azərbaycanda əldə edilmiş təcrübə göstərir ki, rəqəmsal iqtisadiyyatın aşağıdakı üstünlükləri vardır:

- iqtisadi subyektlər arasında qarşılıqlı əlaqəni asanlaşdırır;
- xərclər (ilk növbədə əməliyyat xərcləri) azalır;

- həm təchizatçılar, həm də istehlakçılar üçün əlavə funksionallıq təmin edilir ki, bu da yeni məhsulların hazırlanması və bazara çıxarılması üçün dövrüyyə müddətini azaldır;

- innovativ məhsulların və həllərin yaradılmasına və yayılmasına töhfə verir;

- məqsədli internet marketinqi və rəqəmsal texnologiyalar hər bir konkret müştərinin tələb və ehtiyaclarını nəzərə alaraq mal və xidmətlərin istehsalı və satışını fərdiləşdirməyə imkan verir ki, bu da son nəticədə resurslara qənaət etməyə (tələb və təklifin strukturunu və həcmi koordinasiya etməklə) kömək edir, əhalinin həyat səviyyəsini və keyfiyyətini yüksəldir;

- istehsalçı ilə son istifadəçi arasında vasitəçi zəncirlərinin azaldılması, səmərəli istehsal və istehlak kooperasiyasının formalaşması üçün ilkin şərtlər yaradılır;

- hərtərəfli rəqəmsallaşma və kommunikasiyaların sürətləndirilməsi ənənəvi mülkiyyət münasibətlərinin aşınması, “mülkiyyət hüquqları paketi”nin nəzəri institusional konsepsiyasından istifadə üçün hüquqi təcrübənin inkişafına ilkin şərtlər yaradır;

- malların birgə mülkiyyəti fenomeni inkişaf edir (xüsusilə texniki cəhətdən çətin və bahalı, məsələn, avtomobillər üçün) ki, bu da son istifadəçilərin xərclərini kəskin şəkildə azaldır;

- kiçik və orta biznesin inkişafı daha çevik və mobil olduğu üçün biznes proseslərində mühüm rol oynayırlar;

- sürətləndirilmiş təşviqat innovativ startaplar, “fiziki şəxslərin iqtisadiyyatı” sektoru genişlənir və iqtisadiyyatın strukturunun “atomlaşması”nın artması meyli müşahidə olunur;

- əhali və biznes üçün müxtəlif xidmətlərin əlçatanlığı artır;

- peşə təlimi üçün yeni imkanlar yaranır və yeni peşə fəaliyyəti növləri inkişaf edir;

- insanların həyatı üçün təhlükəsiz və rahat şərait yaradılır və saxlanılır;

- insanların sosial stereotipləri dəyişir;

- əhalinin rəqəmsal alətlərdən istifadəsi onun alıcılıq qabiliyyətini artırır, çünki fəaliyyət göstərən rəqəmsal platformalar qiymət rəqabətinin inkişafını təmin edir. İstehlakçılar evdən çıxmadan müəyyən məhsulun xüsusiyyətlərini öyrənmək, öz seçimini təklif olunan digər variantlarla müqayisə etmək və real istifadəçilərin rəylərini oxumaq imkanı əldə edirlər. Bu, istehsalçıları qiymətləri aşağı salmağa və keyfiyyətli məhsul və ya keyfiyyətli xidmətlər göstərməyə məcbur edir;

- xidmətlərə rəqəmsal giriş ictimai xidmətlərin təqdim edilməsinin əlçatanlığını və səmərəliliyini artırmaqla investisiya və biznes fəallığının artmasına kömək edir;

- rəqəmsallaşma kontekstində tender və satınalmaların keçirilməsi üçün elektron platformalar, əks əlaqə portalları vasitəsilə biznes mühitinin şəffaflığı artır;

- innovasiyaların və tədqiqatların dəstəklənməsi üzrə fəal siyasət yürüdən dövlətlər rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı üçün əsas resurs olan yüksək ixtisaslı kadrları cəlb edir.

Bunlarla yanaşı, rəqəmsal xidmətlərdən istifadənin müsbət tərəflərinə insan həyatı üçün təhlükəsiz və rahat şəraitin yaradılması və saxlanması daxildir. Bu, ərazi infrastrukturunun vəziyyətinin monitorinqi üçün mərkəzləşdirilmiş sistemlərin, enerji istehlakının optimallaşdırılması texnologiyalarının, video müşahidə sistemlərinin yaradılması və naviqasiya xidmətlərinin fəaliyyəti ilə təmin edilir.

Rəqəmsal texnologiyalardan istifadə əsasında müxtəlif səviyyəli təhlükəsizliyin təmin edilməsi problemləri uğurla həll olunur. Yanğınların və təbii fəlakətlərin qarşısının alınması və aradan qaldırılması, terrorizmlə mübarizə, strateji əhəmiyyətli obyektlərin mühafizəsi, məxfilik - bu və digər təhlükəsizlik komponentləri bu gün müxtəlif rəqəmsal alətlər sayəsində

dəstəklənir.

Maliyyə sektorunda rəqəmsal texnologiyalar ən dinamik şəkildə inkişaf edir, kredit təşkilatları onların aktiv təşviqinin təşəbbüskarlarıdır. Rəqəmsal maliyyə texnologiyalarından istifadə maliyyə bazarlarının inkişafı üçün əsas sahələrdən biridir.

Rəqəmsal iqtisadiyyat əhalinin davranışına, o cümlədən maliyyə davranışına təsir göstərir. Hər bir insan üçün yeni biliklər, təhsil, təkmilləşdirmə və yeni peşə fəaliyyət növlərinin mənimsənilməsi ilə bağlı imkanlar açılır. Yaşayış üçün daha rahat şəhərlər, sosial institutların və hakimiyyət orqanlarının xidmətlərinin mövcudluğu sayəsində imkanların coğrafi üfqləri genişlənir. İnnovasiya və tədqiqatların dəstəklənməsi üzrə fəal siyasət yürüdən dövlətlər rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı üçün əsas resurs olan yüksək ixtisaslı kadrları cəlb edir.

Ancaq nəzərə almaq lazımdır ki, hər bir ölkənin rəqəmsal iqtisadiyyatının formalaşmasında:

- bu sahədə yürüdülməsinə siyasət;
- hüquq normaları;
- adət-ənənələr və mədəniyyət;
- ölkənin əldə edilmiş iqtisadi inkişaf səviyyəsi;
- rəqəmsal texnologiyalara tələb;
- innovativ texnologiyaların meydana çıxması;
- insan resursları;
- dövlət tənzimlənməsi;
- rəqəmsal texnologiyaların inkişafı və tətbiqi üçün maliyyə resursları;
- təhsilin inkişafı və onun öz texnoloji bazası, eləcə də bir çox digər amillər mühüm rol oynayır.

Sosial şəbəkələrin sürətlə böyüməsi, smartfonların sayının artması, genişzolaqlı internetə çıxışın asanlaşdırılması, süni intellekt texnologiyalarının geniş yayılması müasir dünyanı dəyişdirmişdir. Həm kommersiya, həm də qeyri-kommersiya (hökumət daxil olmaqla) təşkilatlarının rəqəmsal transformasiyası bütün dünyada yeni informasiya rəqəmsal texnologiyalarının inkişafına və fəal şəkildə yayılmasına reaksiyadır. Eyni zamanda, İntibah dövründən elmdə hökm sürən tərəqqi paradigmasından çıxış edərək hesab edirik ki, rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafının əsas məqsədi və üstünlüyü müasir rəqəmsal texnologiyalardan istifadə etməklə istehsal olunan mal və xidmətlərin keyfiyyətini artırmaq yolu ilə əhalinin həyat səviyyəsini yaxşılaşdırmaqdır.

Rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişaf problemləri

Rəqəmsal iqtisadiyyatın formalaşması ölkə iqtisadiyyatının inkişafı üçün müəyyən üstünlüklər qazandırsa da, onun inkişafı problemlərdən, təhlükələrdən təcrid olunmayıb. Məlumdur ki, rəqəmsal iqtisadiyyatın tətbiqi istehsal, xidmət, idarəetmə proseslərinin avtomatlaşdırılmasını, onların texniki təchizat səviyyəsinin yüksəldilməsini özündə ehtiva edir ki, bu da kadrlara tələbatın azalması ilə əlaqədar orta ixtisas işlərinin azalmasına, əmək haqqı səviyyələrində differensiasiyanın artmasına səbəb olur. Bu tipli sosial problemlərin həlli üçün işsiz vətəndaşlara müavinətlərin ödənilməsi, işsiz statusu almış şəxslərin yenidən hazırlanması ilə bağlı büdcə xərclərinin artırılmasını tələb edir.

Rəqəmsal iqtisadiyyat maliyyə sektorunun zəifliyini artırır ki, bu da bank hesablarından vəsaitlərin icazəsiz çıxarılması riskləri ilə bağlıdır. Bəzi tədqiqatçıların fikrincə, blokçeyn texnologiyasından istifadə etməklə həyata keçirilən ödənişlərin həcmünün artması ondan korrupsiya və digər qeyri-qanuni məqsədlər üçün istifadəyə imkan yarada bilər. Rəqəmsal iqtisadiyyatın tətbiqi kibercinayətkarlığın artmasına da şərait yarada bilər.

Rəqəmsal iqtisadiyyat üçün təhlükələr kimi rəqəmsal savadlılığın aşağı səviyyəsi və texnologiyaların həm ölkə daxilində, həm də ölkələr arasında kifayət qədər nüfuz etməməsi səbəbindən yeni texnoloji imkanlardan istifadədə çətinliklərini göstərmək olar.

Yaradılmış rəqəmsal infrastrukturun texnoloji zəifliyi də rəqəmsal iqtisadiyyatın tətbiqində problemlər yarada bilər. Məsələn, dövlət qurumlarında elektron növbə sistemlərində nasazlıqlar olduqda "canlı" növbəyə qayıtmaq zərurəti yarana bilər.

Məlumdur ki, hal-hazırda sürətlə inkişaf edən sahə informasiya-texnologiya sahəsidir. Bu sahənin sürətli inkişafı istifadə edilən avadanlıqların sürətlə köhnəlməsi (ən azından mə-nəvi cəhətdən köhnəlməsi) və nəticədə onların utilizasiyası problemini doğurur ki, bu da əlavə xərclərin meydana çıxmasına səbəb ola bilər.

Azərbaycan informasiya-texnologiya avadanlıqlarını xaricdən idxal edir. Rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı bu tipli avadanlıqlara tələbatı getdikcə artırır ki, bu da xarici təchizatçılardan texnoloji asılılığın artmasına və nəticədə həm bütövlükdə ölkə səviyyəsində, həm də ayrı-ayrı sənaye və müəssisələr səviyyəsində texnoloji və iqtisadi təhlükəsizliyin zəifləməsinə səbəb ola bilər.

Rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı üçün ciddi maneə törədən amillərdən biri informasiya-texnologiya sahələrində yüksək ixtisaslı, innovativ kadr çatışmazlığıdır. Məhz bu səbəbdəndir ki, Azərbaycanda hələ də elektron biznesin inkişafı sahəsində kifayət qədər uğurlara nail olmaq mümkün olmayıb.

Rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı ilə bağlı yuxarıda göstərilən problemlər və təhlükələr, onların aradan qaldırılması üçün tədbirlərin görülməsini zəruri edir.

Rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişaf istiqamətləri

Rəqəmsal iqtisadiyyatın bütövlükdə ölkə iqtisadiyyatının inkişafında, idarəetmənin təkmilləşdirilməsində, insan həyatı üçün təhlükəsiz və rahat şəraitin yaradılmasında və s. əhə-miyyətli rol oynadığını nəzərə alaraq onun daha da inkişafı və geniş tətbiq edilməsi üçün mümkün tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədəuyğun olardı. Fikrimizcə, aşağıdakı istiqamətlərdə tədbirlərin həyata keçirilməsi bu məqsədə nail olmaq üçün imkanlar və zəmin yarada bilər:

- indi Azərbaycanda dövlət xidmətlərinin göstərilməsi üçün portallar, ödənişlər üçün platformalar mövcuddur, vergi orqanları elektron hesabatların alınmasına keçirilmiş, sosial ödənişlər üçün plastik kartlardan istifadə tətbiq edilir. Ancaq bütün bunların ölkə miqyasında daha geniş tətbiqinə tələbat vardır. Məlumdur ki, Azərbaycanda yerli özünüidarəetmə orqanlarında, xüsusilə də bələdiyyələrdə, informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə bağlı əhəmiyyətli problemlər mövcuddur. Bələdiyyələrin özləri əksəriyyətinin subsidiyalaşdırılmasını nəzərə alaraq, bu problemləri həll edə bilmirlər, onların rəqəmsallaşdırılması üçün ümum-respublika və yerli hakimiyyət orqanlarının xüsusi dəstəyinə ehtiyacları vardır. Qeyd edilən və digər tələbatın daha səmərəli ödənilməsi üçün iqtisadiyyatın əsas sektorlarında və müxtəlif idarəetmə strukturlarında, xüsusilə də bələdiyyələrdə, rəqəmsal platformaların formalaşdırılması və miqyasının artırılması üçün tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədəuyğundur;

- rəqəmsal iqtisadiyyata yönəlmiş biznes strukturlarının yaradılmasının və inkişafının stimullaşdırılması. Bu məqsədlə dövlət onlara ünvanlı dəstək göstərə bilər, məsələn, bank kreditlərinə, o cümlədən ixrac kreditlərinə zəmanət verə bilər; patentləşdirmə xərclərinin bir hissəsini kompensasiya edə bilər; dövlət satınalmaları mexanizmi vasitəsilə dəstək göstərə bilər və s.;

- rəqəmsal texnologiyaların, platformaların yaradılmasında və rəqəmsal xidmətlərin göstərilməsində dövlətin kiçik və orta biznesə əlavə dəstəyinin göstərilməsi.

*Алиев Тейюб Гани оглы,
доцент,*

*Азербайджанский Государственный
Университет Нефти и Промышленности,*

E-mail:teyuub-qenioglu@mail.ru;

Алиева Шамс Тейюб кызы,

доцент,

*Азербайджанский Государственный
Университет Нефти и Промышленности,*

E-mail:adnsu.nenk73@mail.ru

© Алиев Т.Г., Алиева Ш.Т., 2022

ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА: СУЩНОСТЬ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ

Р Е З Ю М Е

Цель исследования - изучить сущность цифровой экономики и проблемы, связанные с ее развитием, разработать соответствующие предложения и рекомендации по расширению ее применения.

Методология исследования - в работе использовались методы анализа, системного подхода, группировки. В исследовании авторы проанализировали и систематизировали преимущества, проблемы, ограничения цифровой экономики.

Практическая значимость исследования – исследование может помочь соответствующим государственным органам, а также субъектам хозяйствования и потенциальным предпринимателям оценить преимущества и реальные возможности цифровой экономики.

Результаты исследования - показаны преимущества цифровой экономики и предложены пути ее эффективной организации.

Оригинальность и научная новизна исследования - выявлены пути расширения применения цифровой экономики и даны предложения и рекомендации по их реализации.

Ключевые слова: цифровая экономика, сущность, преимущества, ограничения, возможности.

Teyyub Gani Aliyev,

Associate Professor,

Azerbaijan State University of Oil and Industry,

E-mail: teyyub-qenioglu@mail.ru;

Shams Teyyub Aliyeva,

Associate Professor,

Azerbaijan State University Oil and Industry,

E-mail: adnsu.nenk73@mail.ru

© T.G. Aliyev, Sh.T. Aliyeva

DIGITAL ECONOMY: ESSENCE AND DEVELOPMENT PERSPECTIVES

ABSTRACT

The purpose of the research is to study the essence of the digital economy and the problems associated with its development, to develop appropriate proposals and recommendations for expanding its application.

The methodology of the research - methods of analysis, systems approach, grouping were used in the work. In the study, the authors analyzed and systematized the advantages, problems, and limitations of the digital economy.

The practical importance of the research - the study can help the relevant government agencies, as well as business entities and potential entrepreneurs, to assess the benefits and real opportunities of the digital economy.

The results of the research - the advantages of the digital economy are shown and the ways of its effective organization are proposed.

The originality and scientific novelty of the research - ways of expanding the use of the digital economy are identified and proposals and recommendations for their implementation are given.

Keywords: digital economy, essence, advantages, limitations, opportunities.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
28.01.2022

Təkrar işləməyə göndərilmişdir:
03.02.2022

Çapa qəbul olunmuşdur: 07.02.2022

Дата поступления статьи в редакцию: 28.01.2022

Отправлено на повторную обработку: 03.02.2022

Принято к печати: 07.02.2022

The date of the admission of the article to the editorial office: 28.01.2022

Send for reprocessing: 03.02.2022

Accepted for publication: 07.02.2022